

Ilm kelajagimiz
ravnaqidir

№-4 2022

СУРХОНДАРЁ: ИЛМ ВА ТАФАККУР
SURKONDARYO: ILM VA TAFAKKUR
СУРХАНДАРЬЯ: НАУКА И МЫШЛЕНИЕ
SURKHANDARYA: SCIENCE AND CONTEMPLATION

СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ ҲУДУДИЙ ИННОВАЦИЯ ФАОЛИЯТИ ВА ТЕХНОЛОГИЯЛАР
ТРАНСФЕРИ МАРКАЗИ ҲАМДА СУРХОНДАРЁ ФАН ВА ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ
РИВОЖЛАНТИРИШ МАРКАЗИ ИЛМИЙ ЖУРНАЛИ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ ЦЕНТРА РЕГИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ТРАНСФЕРА
ТЕХНОЛОГИЙ СУРХАНДАРЬИНСКОЙ ОБЛАСТИ И ЦЕНТРА РАЗВИТИЯ НАУКИ И
ТЕХНОЛОГИЙ СУРХАНДАРЬИ

SURKHANDARYA REGIONAL TERRITORIAL INNOVATION ACTIVITY AND TECHNOLOGY
TRANSFER AND SURKHANDARYO SCIENTIFIC JOURNAL OF SCIENCE AND
TECHNOLOGY DEVELOPMENT CENTER

Илм келажасгимиз равнақидир

СУРХОНДАРЁ: ИЛМ ВА ТАФАККУР
SURXONDARYO: ILM VA TAFAKKUR
СУРХАНДАРЬЯ: НАУКА И МЫШЛЕНИЕ
SURKHANDARYA: SCIENCE AND
CONTEMPLATION

Илмий мақолалар журнали

№-4 2022

ТАЪСИСЧИЛАР;
СУРХОНДАРЁ ВИЛОЯТИ ХУДУДИЙ ИННОВАЦИЯ ФАОЛИЯТИ ВА ТЕХНОЛОГИЯЛАР ТРАНСФЕРИ
МАРКАЗИ ҲАМДА СУРХОНДАРЁ ФАН ВА ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МАРКАЗИ
ИЛМИЙ ЖУРНАЛИ

Ҳар чорақда 1 марта чиқади.

**Jurnal 25-05-2020 yil. №11-079
raqami bilan ro'yxatga olingan.**

O'zbekiston Respublikasi OAK ning 2021 yil
12 dekabrda № 01-06/25-04 raqamli xati
asosida ro'yxatga olingan.

Ommaviy axborot vositasi davlat
ro'yxatidan o'tkazilganligi to'g'risida
GUVONOMA N-11-079.

My.gov.uz. Yagona interaktiv davlat
xizmatlari portali.
N 8102-325e-cd96-f50a-53b3-3119-7970

Hujjat yaratilgan sana: 2020-05-25.

Ariza raqami: 19051279.

НАШР ИНДЕКСИ 190-111.

ЖУРНАЛ «ADAD PLYUS» МЧЖ
матбаа бўлимида чоп этилди.
Тошкент шаҳри, Чилонзор тумани,
Бунёдкор кўчаси 28-уй.
Босишга рухсат этилди: 03.11.2022.
Қоғоз бичими 60x84 1/8.
Босма табағи 10,3. Офсет босма.
Офсет қоғози. Адади 100.
Баҳоси келишилган нархда.
Буюртма № 25.

Техник ходимлар:
**Мамаражабов Ғайрат
Умаров Икром
Саҳифаловчи:
Қўшоқова Моҳиғул**

Таҳририят манзили: Сурхондарё вилояти
Термиз шаҳри "Баркамол авлод" кўчаси 43 уй.
tursunovsafullo12@mail.ru
Тел: 876 223 07 66,
+99 891 577 90 50,
+99 894 200 49 55,
+99 891 229 22 29.

Бош муҳаррир:

Главный редактор:

Chief Editor:

**Турсунов Сайпулла Нарзуллаевич
Тарих фанлари доктори, профессор
Термиз давлат университети**

Бош муҳаррир ўринбосари:

Заместитель главного редактора:

Deputy Chief Editor:

**Қобулов Эшболта Атамуродович
Тарих фанлари доктори, профессор Термиз давлат
Педагогика институти ректори
Журналнинг илмий котиби:
Умуркулов Бекпўлат филология фанлари
доктори, Термиз давлат университети**

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:

Марахимов Авазжон

Тўраев Назар

Сагдуллаев Анатолий

Абдуллаев Улуғбек

Ашуров Адхам

Дониёров Алишер

Мўминова Гавҳар

Эшов Баходир

Эргашева Юлдуз

Обломуродов Наим

Воҳидов Шодмон

Бўриев Очил

Давлатова Саодат

Ғоффоров Шокир

Холиқова Раҳбраҳон

Худойқулов Абдулла

Пардаев Тошкенбой

Рахимов Ғанишер

Шомирзаев Махматмурод

Холмўминов Жуманазар

Холмўминов Хусан

Турсунов Нурулло

Турсунов Жавли

Холмўминов Хусан

Тўхтаев Абдуғани

Хайитов Шодмон

Ирисқулов Олимжон

Саидов Илхом

Акчаев Фаррух

Якубова Диларам

ЖАМОАТЧИЛИК

КЕНГАШИ:

Султонов Тохир

Чориев Рўзимурод

Қосимов Асрориддин

Лақаев Саидахмад

Нормуродов Чори

Қодирова Дилбар

Раҳимов Баходир

Худойқулов Садриддин

Шайдуллаев Шопўлат

Юнусова Хуршида

Тўраев Хайит

Ўсаров Сирожиддин

Қулмаматов Дўстмамат

Бобожонова Дилором

Хидиров Холмат

Эшонқулов Абдужаббор

Алланов Қилич

Тилекулов Гаўҳар

Алиқулов Рустам

Ёдгоров Эшмўмин

Мирзаев Ибодулло

Панжиев Нормамат

Жабборова Шоира

Чориев Иргаш

Ҳотамов Очилди

3. Дала ёзувлари, Термиз тумани, Намуна хўжалиги, 2000 йил.
4. Турсунов С., Пардаев Т., Курбонов А., Турсунов Н. Ўзбекистон тарихи ва маданияти - Сурхондарё этнографияси. –Тошкент: Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси нашриёти, 2006. –Б. 182.
5. Умаров И., Раҳмонов Ҳ., Худойбердиев Э. Сурхон воҳасида этник тарих ва этномаданий жараёнлар (хатакилар уруғи мисолида). –Тошкент: Алишер Навоий номидаги Ўзбекистон Миллий кутубхонаси, 2014. –Б. 202.
6. Дала ёзувлари, Шеробод тумани, Кампиртепа қишлоғи, 2022 йил.
7. Дала ёзувлари, Шеробод тумани, Хўжанқон қишлоғи, 2014 йил.
8. Ҳижрий 1435 йил учун тақвим. –Тошкент, 2013. –Б. 31.
9. Дала ёзувлари, Ангор тумани, Қорасув қишлоғи, 2002 йил.
10. Дала ёзувлари, Ангор туман маркази, 2014 йил.

ОИЛАДА ФАРЗАНД ТАРБИЯСИДА БЕШИК ТЎЙИНИНГ ЎРНИ

Нафиддинова Хосият Равшановна

Бухоро давлат университети

Миллий ғоя, маънавият асослари ва

ҳуқуқ таълими кафедраси ўқитувчиси

Email: xosiyatnafiddinova46@gmail.com

Аннотация. Ушбу мақолада оиладаги муҳим вазифалардан бири фарзанд тарбияси борасидаги фикрлар келтирилган. Бухоро воҳаси аҳолисининг оилада ота-онага ҳурмат, исломий тарбия, ўғил ва қиз болалар тарбияси тўғрисидаги маълумотлар этнографик таҳлил қилинган.

Калит сўзлар: тарбия, исломий тарбия, ахлоқий тарбия, бадан тарбияси, аклий тарбия, иззат-ҳурмат.

Аннотация. В данной статье рассматривается самая важная задача в семье по воспитанию ребенка. Этнографический анализ населения Бухарского оазиса по почитанию родителей в семье, исламскому воспитанию, воспитанию мальчиков и девочек.

Ключевые слова: воспитание, исламское воспитание, нравственное воспитание, физическое воспитание, умственное воспитание, уважение.

Abstract. This article discusses the most important task in the family to raise a child. Ethnographic analysis of the population of the Bukhara oasis on respect for parents in the family, Islamic upbringing, upbringing of boys and girls.

Keywords: upbringing, Islamic upbringing, moral upbringing, physical upbringing, mental upbringing, respect.

Тарбия - шахсда муайян жисмоний, руҳий, ахлоқий, маънавий сифатларни шакллантиришга қаратилган жараёндир. Инсоннинг жамиятда яшаши учун зарур бўлган хусусиятларга эга бўлишини таъминлаш йўлида кўриладиган чора-тадбирлар йиғиндиси ҳам тарбия дейилади. Тарбия инсоннинг инсонлигини таъминлайдиган энг қадимий ва абадий қадриятдир. Тарбиясиз алоҳида шахс ҳам, кишилиқ жамияти ҳам мавжуд бўла олмайди. Чунки одам ва жамиятнинг мавжудлигини таъминлайдиган қадриятлар тарбия туфайлигина бир авлоддан бошқасига ўтади. Халқимизда “таълим ва тарбия-бешиқдан бошланади”, деган ҳикматли сўз бор [1.224].

С.П.Поляковнинг 1989-йилда чоп этилган “Традиционализм в современном среднеазиатском обществе” асарида ҳам оилавий муносабатлар ва бола тарбиясига оид маълумотлар келтирилган. Жумладан, муаллиф демографик ҳолат, оила, анъанавий бола тарбияси масалаларини ёритганда ўзбекларга тегишли маълумотларга ҳам тўхталиб ўтади. У ўзбек оилаларида ўғил ва қиз бола тарбиясидаги фарқли хусусиятлар ва уларга бўлган муносабатларнинг ўзига хос жиҳатларига тўхталади [2.109].

Таникли этнограф Т.А.Жданковнинг Марказий Осиё халқлари оилавий муносабатларига бағишланган тадқиқот ишларида оила аъзолари орасидаги муносабатлар билан бир қаторда

бола тарбияси хусусида ҳам айрим маълумотлар келтирилган [3.489-506].

“Мени доимо ўйлантирадиган, ташвишга соладиган яна бир долзарб масала бу-ёшларнинг одоб-ахлоқи, юриш-туриши, маданий савияси, бир сўз билан айтганда, тарбияси билан боғлиқ” [4.257],- деб айтган давлат раҳбарининг сўзлари бу масаланинг нечоғлиқ муҳимлигини кўрсатади.

Этнограф А.Ш.Жумаев Бухоро ўзбеклари ва тожикларининг бола туғилиши ва тарбиясига оид урф-одат ҳамда маросимлари, турли ёш босқичларида бериладиган тарбия анъаналари, Бухоро воҳаси ўзбек ва тожиклари оилада фарзанд тарбиясига катта аҳамият бериши хусусида маълумот берган [5]. Тарбиянинг қарор топишида оила ва оилавий маросимларнинг ҳам ўрни алоҳида. Оилавий маросимлар жараёнида фарзандлар ўзига хос одоб-ахлоқ тизимини ўрганади. Фарзандни катта қилиш эмас, камолга етказиш муҳим. Жуда қийматли, нозик бир гулни етиштириш учун қанчалик ҳаракат, меҳнат лозим бўлса, гўзал хулқли болани тарбиялаш учун ҳам шунчалик ғайрат ва сабр-бардош керак.

Жадидлардан Абдурауф Фитрат ҳам оилада тарбияга алоҳида аҳамият бериш лозимлигини уқтирган. У “оиладаги энг оғир вазифа бу фарзанд тарбияси” [6.55] деб ҳисоблаган. Айнан инсоннинг оилада болаликда олган тарбияси бутун келажак ҳаётини белгилашда асосий рол ўйнайди. Фитрат тарбияни уч қисмга бўлган. Булар: бадан тарбияси, ақлий тарбия ва ахлоқий тарбиядир. Уларнинг қайси бирида камчилик бўлса, бошқаларига ҳам путур етади. Уларни бир-биридан ажратиш бўлмайди. Тарбияни ёшга қараб ҳам турли босқичларга бўлиш мумкин. Биринчи босқич туғилишдан етти ёшгача-бу давр ота-она зиммасига тушади, иккинчи давр саккиз ёшдан йигирма ёшгача-мактаб ва мадраса зиммасига, учинчи босқич умрининг охиригача инсоннинг ўзининг зиммасига тушади. Фитрат ўзининг “Оила ёки оила бошқариш тартиблари” асарида тарбиянинг ҳар бир қисмига ва элементларига жуда катта аҳамият бериб, бу жараён асосан оилада қарор топишига урғу берган [7.55-92].

Жумладан, бунинг биз оилавий урф-одатларимиз мисолида кўришимиз мумкин. Халқимизда “чилла” тушунчаси мавжуд. Бугунги кунда ёшларнинг баъзи бир тоифаси бу каби тушунчаларни бидъатга йўйиб, йўқотиш керак деган фикрлар билан чиқишмоқда. Лекин этнографик урф-одат ва анъана сифатида биз бу каби тушунчаларни рад эта олмаймиз. Қолаверса, айнан “чилла” даври чақалоқ учун муҳим бўлиб, шу даврда амалга ошириладиган баъзи ҳатти-ҳаракатлар ва қадриятлар фарзанднинг келажак учун аҳамиятли ҳисобланади. Мисол учун, чақалоқни ҳар ўн кунда мукамал тарзда чўмилтириш болани ёшликдан гигиена қоидаларига риоя қилишга ўргатади. Чўмилтириш тизимли жараён ҳисобланади. Абдурауф Фитрат келтирган маълумотларга кўра, “болани чўмилтирадиган тоғора ва барча жиҳозлар тоза бўлиши керак. Шу учун ҳам одатда болага янги жиҳозлар ишлатилади. Болани чўмилтирадиган сув қайнатилган бўлиши керак. Боланинг бадани ҳар доим иссиқ ва қуруқ бўлиши лозимлигига аҳамият берилган” [8.63]. Фарзанд кўрган аёл ва унинг чақалоғи чилла даври давомида махсус шароитда сақланиб, турли инс-жинс ва касалликлардан ҳимоя қилинган. Чилла даврида турли шаклда бахтсизликлар содир бўлмаслиги учун она ва бола ёлғиз қолдирилмаган. Кечки пайт доим хонада чироқ ёкиб қўйилган. Бундан ташқари ҳар куни намозшомда исирик тутатиш одати бўлган. Унинг ёнига кечки пайтда бегоналарни киришига йўл қўйилмаган. Бу ҳам болани турли бало-қазолардан асраш учун амалга оширилган тадбир ҳисобланади. “Чилла” даврида онани ҳам, болани ҳам яхши парвариш қилишга алоҳида эътибор берилади. Чиллани чақалоқ хонасига фарзандсиз аёллар ҳам киритилмаган. Чунки шундай ҳолат кузатиладиган бўлса, фарзандсиз аёл оилага бахтсизлик олиб келади, деб ирим қилишади.

Одатда, “чилла” даври маросимларидан бири болани бешикка белашдир. Бешик – бола оёққа турганча ётадиган, яшайдиган жойи, бошпана уйдир [9.7]. Бешик ота боболаримиз кашфиётлари орасида алоҳида ўринга эга. Аксар ҳолларда бешик оилада биринчи фарзанд туғилганда сотиб олинади ва кейинги фарзандлар учун ҳам ишлатилади. Халқимиз орасида бешик мевали (тут, ёнғоқ) дарахтларининг таналаридан ясалган. Бу албатта, рамзий маънога эга. Яъни бешикда ётган чақалоқ келажакда мевали дарахтга ўхшаб серфарзанд бўлишига ният қилинган. Бешик учун ёзда нисбатан юмшоқ ва ҳаво ўтадиган матолар, қишда эса қалин ва иссиқ матолардан ёпинчиклар ёпилган. Шунингдек, бешикнинг ҳам ёзги шакли бўлган. У беланчак деб аталади. Беланчак бешик бажарган ҳамма вазифани бажармаса ҳам ёз кунларида аёлларнинг юмушини енгиллатган. Бешик ўзбеклар оиласи учун муқаддас ҳисобланади.

Бешик тўйи воҳада кенг тарқалган маросимлардан бири. Бешик тўйи воҳада “гаворабандон” номи билан юритилади. Қадимда бу маросим чақалоқ туғилишининг 7, 9, 11- кунлари ўтказилади. Оиланинг моддий таъминланганлик даражасига боғлиқ ҳолда ўзига тўқ оилалар одатда бу маросимни дабдабали, камбағал оилалар эса уни камтарона ташкил этадилар.

Чақалоқни бешикка белашда бир қанча урф-одат ва ирим-сиримларга дуч келамиз. Чақалоқни бешикка белаш билан боғлиқ ишончли вазифани қариндош-уруғ ёки қўни-қўшнилар орасидан ҳурмат-эътиборли, ували-жували, энг асосийси, бир никоҳли буви ва момоларга ишониб топширилган. Халқимизда болани бешикка белаш учун кўпроқ муродбахш кунларга эътибор қаратилган. Бу кунлар кўпроқ душанба, чоршанба ва жумъа деб танланган.

Маросимда шунингдек, кўчқор сўйиш анъанаси ҳам мавжуд. Ҳатто ёш болали уйларда доимий равишда кўчқор боқилган. Бундан кўзланган мақсад болани ва хонадонни ёмон кўзлардан, суқ-ҳасудлардан асраш эди. Болаларнинг тишлари чиройли ва соғлом чиқиши учун қозонда пиширилган кўчқор калласини бола боши устига иккига ажратганлар. Бухоронинг айрим жойларида кишилар ҳатто ховлиларда кўчқор калла суягини осиб қўйганлар. Воҳа ҳудудида сўзана, гилам ва кигизлар кўчқор шохи (тагалак) гуллари билан безатилган. Буни яхшилиқ гули деб ҳисоблаганлар [10.24].

Бу маросимда бешик ва чақалоқ учун зарур бўлган барча анжомлар келин онаси ва унинг яқин қариндошлари томонидан совға тариқасида олиб келинган. Дастурхонларда нон, патир, ширинликлар, чақалоқнинг ота-онасига, унинг бобо-бувиларига сарполар, чақалоқ учун совғалар лаълиларга териб чиқилган ва дастурхонларга ўраб, маросим ўтказиладиган хонадонга олиб борилади. Бу лаъли-дастурхонлар сони оиланинг иқтисодий ҳолатидан келиб чиқиб, тўрт, олти ёки саккизтагача бўлиши мумкин. Ҳар бир дастурхоннинг устига бир хил қилиб зардўзи лаълипўшлар ёпилади. Ўз навбатида, куёвнинг ота-онаси ҳам келин томон меҳмонлар учун махсус тайёрлаб қўйган совғаларини улар олиб келган лаъли-дастурхонларга ўраб қайтаришади.

Анъанага кўра, чақалоқ учун олиб келинган янги бешикни аввал чақалоқнинг ота томонидан бобоси ўнг елкасига қўйилади, бобоси эса бешикни ўғлининг ўнг елкасига узатади. Келин томон қариндош-уруғ меҳмонларни хонадон дарвозасидан киришлари билан уларнинг юзларига пахтани ун-урвоққа булаб суртиш одати бажарилади. Меҳмонлар меҳмонхонага ясатилган дастурхонга таклиф этилади, улар овқатланиб, созандалар базми давом этиб турганда қўшни хонада кекса онахонларнинг иштирокида болани йўргаклаш ва бешикка солиш удуми бажарилади. Бешикнинг устига дастурхон тўшаб, ширинликлардан парварда, қанд, ёнғоқ кабиларни сочилади. Буларни ёш болалар ва меҳмонлар териб олишади. Дастурхон атрофида болага бағишлаб дуолар қилинади. Маросим охирида меҳмонлар чақалоқни кўриш мақсадида унга ўз совғаларини берадилар.

Бухоро воҳаси аҳолиси орасида бешикнинг ўзи билан боғлиқ бир қанча ирим-сиримлар ҳам мавжуд. Жумладан, ишлатилган бешикни сотиш, бўш бешикни тебратиш таъқиқланган. Бешик авлоддан-авлодга мерос тариқасида ўтиб, унда оиланинг кейинги фарзандлари ҳам катта бўлишган. Ушбу тақиқларга риоя қилинмаса оила учун ёмонлик келтиради деб тушунилган [11].

Хулоса ўрнида шуни айтиш мумкинки, Бухоро воҳасида оилавий маросимлар жараёнида фарзанд тарбиясига алоҳида эътибор қаратилиши очиб берилди. Хусусан, бу масала бешик тўйи маросими мисолида кўриб чиқилди. Фарзанд тарбиясида бешик тўйи маросимининг муҳимлиги маълум бўлди. Ушбу оилавий маросимни ташкил этишда жамоанинг ўрни, ўзига хослиги ўрганилди. Бундан ташқари, оилавий маросим жараёнида иштирокчиларнинг оилани, маросимни қадрият сифатида авайлаши кузатилди.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Мирзиёев Ш.М. Янги Ўзбекистон стратегияси.-Тошкент: Ўзбекистон, 2021.-Б.-224.
2. Поляков С.П. Традиционализм в современном среднеазиатском обществе. – Москва: Наука, 1989. – С. 109.
3. Жданко Т.А. Семья: Внутрисемейные отношения // Семейный быт народов СССР. – Москва: Наука, 1990. – С. 489-506.

4. Мирзиёев Ш.М. Янги Ўзбекистон стратегияси. - Тошкент: Ўзбекистон, 2021.-Б.-257.
5. Жумаев А.Ш. XIX аср охири - XX аср бошларида Бухоро воҳаси ўзбек ва тожикларида боланинг туғилиши ҳамда тарбияси билан боғлиқ урф-одат ва маросимлар: Тарих фан. ном.... дис. –Тошкент, 1991. - 212б; Жумаев А.Ш. Бухоро воҳаси ўзбек ва тожикларининг анъанавий урф-одат ва маросимлари. Ўрта мактаб ўқитувчилари ва гуманитар факультет талабалари учун методик кўлланма. Бухоро, 1992. – 27б.
6. Абдурауф Фитрат. Оила ёки оила бошқариш тартиблари.- Тошкент: Маънавият, 2000.-Б.-55.
7. Абдурауф Фитрат. Оила ёки оила бошқариш тартиблари.- Тошкент: Маънавият, 2000.-Б.-55-92.
8. Абдурауф Фитрат. Оила ёки оила бошқариш тартиблари.- Тошкент: Маънавият, 2000.-Б.-63.
9. Махмуд Сагтор. Ўзбек удумлари. Тошкент: “Фан”, 1993. Б.-7.
10. Йўлдошев Нарзулла. Бухородаги айрим авлиёлар тарихи.- Бухоро: Бухоро, 1993.-Б. -24.
11. Дала маълумотлари. Бухоро шаҳри, Бухоро, Жондор, Когон туманлари, 2021-йил, январ.

ЛЎЛИЛАР ЭТНИК УРФ-ОДАТЛАРИДАГИ ЎЗИГА ХОС ЖИХАТЛАР

Рўзиева Машхура Абдимўминовна

Термиз давлат университети
Фукаролик жамияти кафедраси
ўқитувчиси

Аннотация. Ушбу мақолада Сурхондарё вилоятида олиб борилган дала тадқиқотлари даврида амалга оширилган кузатувларга асос қилиб Жарқўрғон тумани манба сифатида алоҳида ўрганилган. Этник табиий географик жойлашувида лўлилар илмий тадқиқотлар жараёнидаги дала кузатувлари асосида ўрганиш муҳим аҳамиятга эга маълумотларни тақдим этган ва лўлиларни этник урф-одатлардаги ўзига хос жиҳатлар ҳақида фикрлар юритилган.

Калит сўзлар: дала тадқиқотлари, географик жойлашуви, илмий тадқиқотлар, этник урф-одатлар, келин-куёв.

Аннотация. В данной статье на основе наблюдений, сделанных в ходе полевых исследований, проведенных в Сурхандарьинской области, Жаркурганский район исследуется отдельно как источник. Изучение на основе полевых наблюдений в процессе научных исследований цыган в этноприродно-географическом пространстве позволило получить важную информацию и обсудить особенности этнических обычаев цыган.

Ключевые слова: полевые исследования, географическое положение, научное исследование, этнические обычаи, жених и невеста.

Abstract. In this article, based on the observations made during the field research conducted in the Surkhandarya region, the district of Zharkurgan is studied separately as a source. Studying on the basis of field observations in the process of scientific research of Gypsies in the ethno-natural geographical location provided important information and discussed the specific aspects of Gypsies' ethnic customs.

Keywords: field research, geographical location, scientific research, ethnic customs, bride and groom.

Этник табиий географик жойлашувида лўлилар илмий тадқиқотлар жараёнидаги дала кузатувлари асосида ўрганиш муҳим аҳамиятга эга маълумотларни тақдим этди. Сурхондарё вилоятида олиб борилган дала тадқиқотлари даврида амалга оширилган кузатувларга асос қилиб Жарқўрғон тумани манба сифатида алоҳида ўрганилди. Жумладан, Жарқўрғон туманида олиб борилган дала кузатувлари давомида 3 мингга яқин лўлилар 8 та қишлоқда яшаб истиқомат қилиши аниқланди. Ушбу қишлоқлардаги лўлилар Эшони, Примии, Хазратқули, Қоровули, Улиғи уруғларини ташкил этади. Булар:

1. Эшон бобо

ЭТНОГРАФИЯ

- Абдуллаев Улуғбек Сайданович.** Андижон машинасозлик институти тарих фанлар доктори, профессор. Ўрта Осиё саклари (тарихий-этнографик маълумотлар) 84
- Жумаева Шоира Бердияровна.** Чирчиқ давлат педагогика университети тарих фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD). **Мардонова Рисолат Рустамжон қизи.** Чирчиқ давлат педагогика университети тадқиқотчиси. Этнотуризмни ривожлантиришда халқ оғзаки ижоди намуналарининг ўрни ва ахамияти (Тошкент вилояти мисолида) 88
- Умаров Икромжон Ибрагимович.** Термиз Давлат университети Жаҳон тарихи кафедраси ўқитувчиси. Кўҳитангтоғ қишлоқларида халқ табобати билан боғлиқ удумлар 91
- Нафиддинова Хосият Равшановна.** Бухоро давлат университети Миллий ғоя, маънавият асослари ва ҳуқуқ таълими кафедраси ўқитувчиси. Оилада фарзанд тарбиясида бешик тўйининг ўрни 96
- Рўзиева Машхура Абдимўминовна.** Термиз давлат университети Фуқаролик жамияти кафедраси ўқитувчиси. Лўдилар этник урф-одатларидаги ўзига хос жиҳатлар 99
- Кичкилов Шерхон Хамзаевич.** Ўзбекистон Республикаси Инновацион ривожланиш вазирлигининг Сурхондарё вилояти ҳудудий бошқармаси бошлиғи. Кўҳитанг тоғ қишлоқлари аҳолисининг инсонпарвар қаҳрамонликлари хусусида 102
- Ҳайдаров Одил Эргашевич.** Термиз давлат университети тадқиқотчиси. Ўзбек халқининг ёмғир ва шамол чақирғи билан боғлиқ маросимлари 105
- Umurqulov Kamoliddin Chori o'g'li.** Termiz davlat universiteti ilmiy tadqiqotchisi. Markaziy Osiyo xalqlarining turmush tarziga ijtimoiy munosabatlarning ta'siri 109
- Абдусаторов Шерзод Мавлонжон ўғли.** Ўзбекистон Миллий университети Антропология ва этнология кафедраси таянч докторанти. Ўзбек миллий таомларини мобил илова орқали рақамлаштириш ва ундан гастротуризм соҳасини ривожлантиришда фойдаланиш имкониятлари (Фарғона водийси таомлари мисолида) 114

ФАЛСАФА

- Каримова Муяссархон Абдуқаюмовна.** Андижон қишлоқ хўжалиги ва агротехнологиялар институти “Гуманитар фанлар” кафедраси доценти, фалсафа фанлари номзоди. Илмий тадқиқотда объект, субъект ва синергетика категорияларининг ўзаро алоқадорлиги 120

ФИЛОЛОГИЯ

- Умуркулов Бекпўлат.** Термиз давлат университети ўзбек тилшунослиги кафедраси профессори. Расмий услуб 124
- Abdualimova Gulhayo Hasanovna.** Termiz davlat universiteti o'zbek tilshunosligi kafedrasida o'qituvchisi. Fe'l nisbat kategoriyasining davrlararo va turkiy tillararo solishtirmasi 126
- Зоиров Зариф Рашитович,** Термиз давлат университети Мусиқа кафедраси ўқитувчиси. Мусиқа асбоблари ва унинг маънавий ҳаётдаги ўрни 131
- Зокирова Зилола Аъзамовна,** Термиз давлат университети Мусиқа кафедраси ўқитувчиси. Маданий ва маънавий дунёқаршнинг юксалишида миллий халқ қўшиқларини ижобий таъсири... 136
- Алмурадова Роҳатой Мусурмон қизи,** Термиз давлат университети жаҳон тарихи кафедраси эркин тадқиқотчиси. Сурхон воҳасидан етишиб чиққан полвонларнинг воҳа кураши ривожига кўшган ҳиссаси 141
- Бегамова Насиба Холмирзаевна,** Термиз давлат университети Жаҳон тарихи кафедраси эркин тадқиқотчиси. Ўзбекистон қишлоқ хўжалигига агрокластер тизимининг кириб келиши 143
- Жўраева Ўлмас Чориевна,** Термиз давлат университети Фуқаролик жамияти кафедраси ўқитувчиси. Термиз шаҳрининг стратегик ахамияти юксалишида дарё портининг ўрни 146
- Kurbonov Y. M. Phd., Kholturayev Kh.K.,** Independent researcher, Termez State University, Samarkand Institute of Economics and Service. Ensuring the microbiological safety of bread products in Surkhandarya 149